

Змістовний модуль №2 “Охорон праці”

ТЕМА 2 ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ, ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ. НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

Державне управління охороною праці – це система заходів, спрямованих на реалізацію державної політики в області охорони праці.

Державне управління охороною праці здійснюють:

- Кабінет міністрів України;
- Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади;
- Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

Управління ОП поділяється на три рівні:

- **Загальнодержавний** – формулює державну політику у області ОП за пріоритетом життя і здоров'я працівника у відношенні до результатів виробничої діяльності ;
- **Регіональний** – розробка регіональних програм покращення стану безпечності, гігієни праці та виробничого середовища;
- **Відомчий** – розробка галузевих нормативних актів, реалізація заходів з безпечних умов праці, створення належних санітарно-гігієнічних умов, захист працівників від виробничого травматизму та профзахворювань.

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Державний нагляд та контроль за станом ОП – це система дій державних органів, спрямованих на комплексне управління ОП на державному рівні та реалізацію державної політики у цій області.

В Україні створено Державну службу з питань праці, яка контролює дотримання законодавства про працю.

На **загальнодержавному** рівні функції нагляду і контролю за станом ОП виконує **Центральний орган виконавчої влади**.

На **регіональному** рівні функції нагляду і контролю за станом ОП виконують **Територіальні державні інспекції праці**.

Основні функції інспекції:

- контроль за роботою служб ОП підприємств і організацій усіх форм власності і підпорядкування;
- контроль за ефективним використанням фінансових і матеріальних ресурсів при реалізації загальнодержавних програм в області ОП;
- контроль за виконанням умов дозволів та ліцензій на визначені види діяльності;
- контроль за усуненням, у зазначений термін, недоліків, встановлених при порушенні умов дії дозволів та ліцензій.

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Громадський контроль за станом ОП здійснюють трудові колективи через своїх уповноважених, а також професійні спілки через виборні органи.

Основні функції громадського контролю:

- *аналіз умов праці на усіх суб'єктах господарської діяльності;*
- *формування вимог з покращення умов праці та підвищенню безпечності праці на усіх рівнях управління ОП;*
- *контроль за ефективністю заходів з ОП, створюваних державою, відомствами та підприємствами;*
- *контроль за виконанням правил ОП працівниками.*

Таким чином, управління ОП в сучасних умовах ринкового механізму – це створення державою органів державного, регіонального та галузевого управління ОП; здійснення нагляду за виконанням нормативно-правових актів; створення нормативно-правового, організаційно-управлінського; матеріально-технічного, кадрового, інформаційного, наукового та фінансового забезпечення діяльності в області ОП.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

З метою здійснення постійного контролю і нагляду за станом ОП роботодавець створює систему управління ОП на підприємстві (СУОПП).

Структура СУОПП включає:

- *керівні посадові особи підприємства, яким роботодавець делегує свої повноваження у вирішенні питань з ОП (головний інженер, заступники керівника підприємства);*
- *служба ОП, що здійснює методичне керівництво та контроль за функціонуванням СУОПП у структурних підрозділах;*
- *керівники структурних підрозділів та виробничих ділянок підприємства, що забезпечують безпечність та комфортність трудових процесів.*

Контроль за функціонуванням СУОПП здійснюють професійні спілки і уповноважені від трудових колективів.

Основні задачі СУОПП:

- навчання робітників безпечним методам праці;
- забезпечення безпечності технічних процесів, виробничого обладнання, будівель, споруд;
- нормалізація санітарно-гігієнічних умов праці;
- забезпечення робітників засобами індивідуального захисту;
- забезпечення оптимальних режимів праці та відпочинку;
- розслідування нещасних випадків на підприємстві;
- організація лікувально-профілактичного обслуговування;
- профвідбір робітників окремої професії;
- удосконалення нормативної бази з питань охорони праці.

Основні функції СУОПП:

- організація та координація робіт з охорони праці;

- контроль стану охорони праці;
- облік, аналіз та оцінка показників стану умов і безпеки праці;
- планування і фінансування робіт з охорони праці;
- стимулювання робіт по удосконаленню охорони праці.

Згідно ст.15 Закону України «Про охорону праці» **служба ОП створюється** на підприємстві з кількістю працюючих **50 і більше осіб**.

Якщо кількість працюючих **менша 50 осіб** – функції служби ОП може виконувати за сумісництвом працівник підприємства, який має відповідну підготовку.

Якщо кількість працюючих **менша 20 осіб** – функції служби ОП може виконувати на договірних засадах сторонній спеціаліст з ОП, що має відповідну підготовку.

Основні функції служби ОП:

- оперативно-методична робота по виявленню порушень безпечних і здорових умов праці;
- видавати керівникам структурних підрозділів обов'язкові до виконання приписи щодо усунення наявних недоліків;
- організація і проведення розслідувань нещасних випадків, аварій профзахворювань;
- розгляд скарг і пропозицій працюючих з питань ОП;
- надсилати роботодавцю подання про притягнення до відповідальності працівників-порушників вимог щодо охорони праці тощо.

Згідно ст.16 Закону України «Про охорону праці», з метою забезпечення участі працівників у вирішенні питань виробничої безпеки, гігієни праці та нормалізації параметрів виробничого середовища, на підприємствах створюються **комісії з питань ОП**.

Комісія формується з представників від роботодавця і трудового колективу в рівних частках.

Основні завдання комісії:

- захист законних прав та інтересів працюючих ;
- формування пропозицій щодо поліпшення стану ОП для включення в колективний договір;
- погодження позицій сторін у вирішенні нагальних проблем з питань ОП.

Основні функції комісії:

- контроль за виконанням норм і правил ОП на підприємстві ;
- контроль за ефективністю заходів щодо поліпшення умов праці;
- участь у розслідуванні нещасних випадків та профзахворювань;
- участь у встановленні ступеня вини працівника за результатами дослідження нещасного випадку або профзахворювання.

СИСТЕМА БЕЗПЕРЕРВНОГО НАВЧАННЯ І ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчань і перевірки знань з питань охорони праці»

Положення встановлює порядок і види навчання, інструктажів, перевірки знань з ОП працівників, посадових осіб спеціалістів, учнів, студентів тощо.

Нагляд за виконанням Типового положення здійснюють органи Державної служби з питань ОП, а контроль – служби ОП центральних і місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та підприємств.

Відповідальність за організацію та перевірку знань з ОП на підприємстві несе керівник підприємства, а в структурних підрозділах – керівник цих підрозділів.

Інструктажі. Проводяться на усіх підприємствах, в установах і організаціях *(незалежно від характеру, трудової діяльності, підпорядкування та форми власності)* з метою навчити працівника правильно і безпечно виконувати свої трудові обов'язки.

За характером і часом проведення інструктажі поділяються на:

- **вступний**;
- **первинний** *(або інструктаж на робочому місці)*;
- **повторний**;
- **позаплановий**;
- **цільовий**.

• **Вступний інструктаж** – надається елементарна інформація про підприємство та трудовий розпорядок, шкідливі і небезпечні чинники підприємства, заходи колективного та індивідуального захисту тощо. Проводиться спеціалістами служби ОП з:

- усіма поступаючими ми на роботу;
- зі студентами, учнями, що проходять практику та командированими за програмою, затвердженій головним інженером підприємства;
- в учбових закладах – перед початком трудового та професійного навчання у лабораторіях або майстернях.

Цей вид інструктажу надає право на отримання тимчасової перепустки на територію підприємства.

• **Первинний інструктаж** *(інструктаж на робочому місці)* – проводиться на робочому місці, перед початком праці, безпосереднім керівником робіт з усіма працівниками, командированими та студентами, які вперше приступають до робіт на конкретному робочому місці або при переводі з однієї роботи на іншу у межах даного підприємства.

• **Повторний інструктаж** – проводиться з метою перевірки та підвищення рівня знань з питань ОП з усіма працівниками незалежно від стажу роботи та кваліфікації не рідше :

- 1-го разу в 6 місяців для **основного контингенту**;
- 1-го разу у квартал для **працівників, які виконують небезпечні роботи**.

• **Позаплановий інструктаж** – проводиться керівником робіт на робочому місці або у кабінеті охорони праці при:

- порушеннях, які призвели до нещасних випадків;
- за вимогою інспектора держнагляду;
- зміні техпроцесу;
- заміні обладнання, матеріалів, сировини.

• **Цільовий інструктаж** – фіксується у наряді-допуску або іншому документі на проведення робіт. Проводить керівник робіт при:

- виконанні разових робіт (навантажування, розвантажування);
- ліквідація наслідків аварій, стихійного лиха;
- проведення робіт за нарядом-допуском;
- екскурсіях на підприємстві.